

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71-96/14
Београд

дел.бр. 38952 датум: 25.12.2014.г

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Управи за странце ПУ за град Београд

Београд, децембар 2014. године

1. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Управа за странце ПУ за град Београд
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана и удружење Београдски центар за људска права.
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	15. 12. 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета није најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Вођа тима: Јелена Унијат <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Чланови тима: Јелена Јелић <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i>

3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Управи за странце ПУ за град Београд остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

2. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински заштитник грађана - омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински заштитник грађана - омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права - Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права - Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹, „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

3. ПРАЋЕЊЕ ПРЕПОРУКА НПМ

3.1. Поступање према затеченом странцу

Пракса поступања према странцима (тражиоцима азила и нерегуларним мигрантима) на територији ПУ Београд је да се затечени странци лишвају слободе и доводе у Управу за странце ради идентификације, без обзира на то која подручна полицијска станица је затекла та лица. Одређени број странаца који желе да изразе намеру за тражење азила у Србији сами долазе у Управу за странце. Наредбом МУП-а од 06. 10. 2011. године одређено је да је Управа за странце Полицијске управе за град Београд надлежна за рад са свим странцима који се налазе на територији ПУ за град Београд, тако да све полицијске станице на територији града Београда затечене странце доводе у Управу за странце. Доведена лица се прегледају ради проналажења идентификационих докумената.

3.1.1. Утврђивање идентитета

Ако странац поседује путну исправу или неки други лични документ, подаци из тог документа узимају се као веродостојни. Уколико нема никакав идентификациони документ, идентитет странца се утврђује на основу формулара које наведено лице попуњава, који постоји на српском, енглеском и персијском језику. Фотографишу се и дактилоскопирају како тражиоци азила, тако и нерегуларни мигранти. Тако добијени подаци уносе се у базе ОКС⁴ и АФИС⁵, који је, према наводима, уведен у употребу у августу 2014. године и до датума посете НПМ тима у 2014. години су унети подаци за 2101 странаца. Међутим, увидом у евиденцију о издатим потврдама о израженим намерама за тражење азила утврђено је да је од августа издато 2140 потврда, као и да је од почетка године поднето 1765 прекршајних пријава против странаца.

О поступању према странцима сачињава се извештај и обавештава се дежурна служба ПУ за град Београд, Управа граничне полиције, подручна полицијска станица чији су полицијски службеници затекли и довели лице, као и БИА центар.

3.1.2. Употреба језика и поучавање о правима

У Управи за странце НПМ тиму је предочено да се комуникација са странцима одвија углавном на енглеском језику, будући да ова лица често путују у групама и да међу њима у групи увек постоји макар једно лице које добро говори енглески језик. Истиче се да се тумачи ангажују само по налогу јавног тужилаштва, када је затечени странац осумњичени или сведок у кривичном поступку.

Службеници Управе за странце приликом разговора истакли су да не поучавају странце о њиховим правима, већ их о истима обавештава прекршајни судија, односно запослени у центру за азил.

⁴ Електронска база података „Одређене категорије странаца“ у које се уносе лични подаци и мере које су предузете према странцима и која постоји у свакој организационој јединици сваке ПУ надлежне за поступање према странцима.

⁵ Електронска база података у коју се уносе отисци прстију и фотографије учиниоца кривичних дела и прекршаја.

3.1.3. Поступање према малолетнику

Службеници Управе за странце ПУ за град Београд истакли су да је у току 2013. године затечено 28 малолетних лица без пратње, док у 2014. години тај број износи 57. О сваком малолетнику без пратње обавештава се орган старатељства и ова лица се спроводе у Завод за васпитање деце и омладине „Васа Стајић“ о чему постоји службена белешка у предметима. Истиче се проблем дугог трајања поступка постављања привременог старатеља, с обзиром на то да малолетна лица не могу да изјаве намеру за тражење азила без старатеља. Према речима полицијских службеника, услед дугог трајања овог поступка, веома често се догађа да малолетници самостално напусте Завод пре него што им буде постављен привремени старатељ. Када су у питању породице странаца са децом, њима се увек издаје потврда о израженој намери.

3.1.4. Лекарски преглед

Према речима полицијских службеника, уколико приметите или им се странци пожале на било какву повреду или болест, одмах зову хитну помоћ ради прегледа и указивања помоћи. Хитна помоћ се редовно одазива на позиве. О сваком позивању сачињава се службена белешка. Недавно су полицајци довели у Управу три мушка лица и једну женску особу са промрзлимама, хитна помоћ је била и прегледала лица. Њима је издата потврда о израженој намери за тражење азила и упућени су у центар за азил. Управа не води посебну евиденцију о упућивању ових лица на лекарске прегледе, али се службене белешке са констатацијама да је позивана служба хитне помоћи и да је лице вођено код лекара налазе у предметима.

3.2. Поступање према странцу који није изјавио намеру за тражење азила

Против странца који не изјави намеру за тражење азила (нерегуларни мигрант) подноси се захтев за покретање прекршајног поступка (услед незаконитог уласка⁶, незаконитог боравка⁷ или ако не напусти територију Србије у року који му је одређен⁸) и то лице се доводи до прекршајног суда. Дешавало се да уколико је судија заузет, лицу се одреди задржавање до 24 часа. У 2014. г. имали су преко десет задржавања. Такође, догађало се да лице против којег покрену прекршајни поступак изјави намеру за тражење азила пред судијом за прекршаје, који обуставља поступак, и странцу се издаје потврда о израженој намери. У 2014. г. поднето је 1765 захтева за покретање прекршајног поступка против странаца, од тог броја највише захтева је поднето против нерегуларних миграната. О покретању прекршајног поступка се обавештавају дежурна служба ПУ Београд, Управа граничне полиције и Безбедносно-информативна агенција.

У прекршајном поступку изриче се једна од санкција – опомена, новчана казна или казна затвора. У случају изрицања казне затвора, или замене новчане казне казном затвора, лице се спроводи у завод за извршење кривичних санкција. Спровођење до завода врше полицијски службеници дежурне службе ПУ за град Београд.

Након извршене прекршајне санкције, полицијски службеници дежурне службе ПУ за град Београд доводе лице у Управу, која контактира Управу граничне полиције, и у

⁶ Члан 10. Закона о странцима ("Сл. гласник РС", бр. 97/2008).

⁷ Члан 42. став 1. исто.

⁸ Члан 35. став 2. и члан 42. став 2. исто.

складу са њиховим ставом, странцу издају решење о отказу боравка или решење о смештању у Прихватилиште за странце. Некада се дешава да се нерегуларни мигранти директно смештају у Прихватилиште за странце, без покретања прекршајног поступка. То се ради у случају извршења кривичног дела и вођења кривичног поступка, а где се ова лица појављују као сведоци. У току 2014. године 131 странац је био смештен у Прихватилиште за странце.

У случајевима када пресуда прекршајног суда садржи заштитну меру удаљења (где је одређено време забране уласка и рок у којем морају напустити Србију) Управа такође доноси решење о отказу боравка. У пракси се дешавају случајеви да лица којима је издато решење о отказу боравка или је изречена мера удаљења у току или након истека рока који је одређен за удаљење затраже азил. У таквим случајевима, се према наводима, обављају консултације са судијом прекршајног суда, који углавном налаже да се таквом лицу ипак изда потврда о намери да се тражи азил у Републици Србији.

Током 2014. године поднете су само две жалбе на решења о отказу боравка и обе су на решавању у Управи граничне полиције. Према наводима полицијског службеника, пуномоћје које је дато за подношење једне од ове две жалбе, по њиховој процени није валидно с обзиром да се потпис лица на решењу у многоне разликује од потписа пуномоћја.

3.3. Поступање према странцу који је изразио намеру за тражење азила

Како Управа за странце ради 24 часа дневно седам дана у недељи, а у смени ради по пет службеника потврде се издају непрекидно током целог дана. У свакој смени обавезно раде и полицијске службенице, као и најмање један службеник који има сертификат за рад са малолетницима. Полицијски службеник Управе за странце обавља разговор са странцем и том приликом утврђује да ли странац жели да тражи азил у Србији. Према наводима полицијских службеника који обављају разговоре са лицима, они се питају на који начин су ушли на територију Републике Србије, на који начин су стигли до Београда, из ког разлога су у Србији. Полицијски службеници Управе сматрају тражиоцем азила и странце који не кажу изричито реч азил (нпр. када изјаве да желе у камп), али се из разговора може закључити да беже из ратом захваћене државе и да траже заштиту у Србији. Оне странце који изјаве да им је Србија само транзитна земља и да желе азил у некој другој држави, сврставају у нерегуларне мигранте.

Након консултације кол центра Управе граничне полиције, тражиоци азила се упућују у неки од центара за азил, у коме у датом тренутку има расположивих смештајних капацитета. У току 2014. године изјављено је 5867 намера за тражење азила, што је вишеструко већи број од намера изражених у 2013. години који је износио 733.